

LIBRIS

We know
books

MIOARA DRAGOMIR

În lumina acelei lumi

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2025

Cuprins

Partea I	9
Partea a II-a	23
Partea a III-a	71
Partea a IV-a	101
Epilog	131

Partea I

I

Simțeam că, pe măsură ce trece timpul, trăim în comun, mai bine zis la comun, și sîntem constrînși să o facem, cumva dinlăuntru societății, care are această tendință — de a te înghiți. Simțeam din ce în ce mai puternic în jur sentimentul alienării. Vor mai fi fiind conștiințe care văd lucrurile așa și caută o cale spre normal, dar eu vorbesc de mine, deși știu că, pentru o largă parte a lumii, a intrat în categoria ridicolului și a devenit chiar de temut să fii subiectiv, mai ales cînd vorbești cu glas tare și cînd, pe toate canalele, se clamează obiectivitatea.

Înțeleg propunerea civilizației: jocul s-a jucat întotdeauna. Cu diferite ingrediente; cu ceva ordine, rămasă de primprejurul epocilor anterioare, sau fără ea, oricum, luînd-o mereu de la capăt; în limite de timp ori într-un aparent

nesfârșit timp, după cum am vrut fiecare sau, mai precis, după cum a vrut preabunul Dumnezeu. Pentru că ne lasă o libertate așa de mare, de aceea preabunul. Încă ne mai lasă să credem că ne-a zugrăvit prin asemănare cu El. Când i-a venit rîndul, fiecare și-a construit jocul cum a crezut mai bine. A scormonit pînă la miez în bine, adevăr și frumos atunci cînd nu a înființat sofisme convingătoare; a adăugat la aceasta un sfredeluș, pentru lucrurile absconse, și o pînză arahnidică pentru ce e de relaționat în univers; și, pentru asta, i s-a jupuit, nefericit, dar cu folos, pielea pe rugi. A reluat totul de pînă la el, într-o heliogramă; și, dacă limitele tot începeau să se restrîngă, — pentru că a fost posibil, ba chiar atît de ușor de șters de pe suprafața pămîntului geometria în spațiu a existențelor unor civilizații întregi, cu tot cu pietrele lor roase de soare — soluția universurilor paralele a desconggestionat problema spațiului tocmai la momentul oportun. În curînd vom fi mult mai relaxați, măcar din acest punct de vedere, pentru că, luînd în stăpînire corpurile cerești unde se poate respira, măcar artificial, vom avea mai mult loc unii de alții.

Fiecare eră s-a descurcat, s-ar părea, într-un fel sau altul pînă acum. Rămîne să vedem ce-o să facem noi. Avem dreptul să ne plîngem de un singur lucru: celelalte epoci nu au avut de purtat atîta istorie și experiență în spate! Și am face-o, ingrați cum sîntem, fără să ne gîndim că tot ce au făcut ei a rămas pentru noi. Este posibil ca ei să nu-și fi dorit neapărat asta, dar procesul a fost inevitabil. După cum se poate fără dubiu constata, așa a ajuns să se întîmple.

II

Știți unde stă exemplul cel mai infailibil și, în același timp, cel mai onest de reprezentare a misterului unei lumi care acumulează, care se organizează după regulile spiritului ce ne-a creat și pe noi și ne-a pus totul la dispoziție? În frunzișul de pe jos, dintr-o pădure, primăvara. Dacă te apleci și apuci un smoc, deja cu siguranță putrezit, și-l ridici, se dă la o parte o întregă crustă. Și, sub ea, se adeverește verdele. Plante în forme complementare una alteia, cu lujere-fir sau grase, ce mai, descrierea este făcută mult mai

bine în altă parte. Aici să arătăm numai că o astfel de neașteptată unitate există. Ca să nu mai vorbim de rădăcinile de copaci, de mișcătoarele organice și de estetica maturizării, de floare și fruct. Se cuvine să mai adăugăm că avem în față, în mod paradoxal, expresia diversității desăvârșite. Tot ce se află aici, este totuna cu țesătura de întrebări născute din mirarea unui copil care, umblînd pe cîmp și trezindu-se poposind cu privirile printre rîndurile de ierburi obraznic de înalte și de inegale, ajunge la concluzia că, așa culcat cum stă, lumea aceasta de fire este covîrșitor de mare pentru el, cînd întoarce capul direct de la cer spre ele, dar că, totuși, o poate cuprinde în sufletul lui. Să ne fie iertat, dar ne-am obișnuit ca literatura să treacă astfel, repede, dintr-un spațiu în altul. Experimente literare s-au făcut destule. Și în istorie, cu vieți reale. Iată motivul de acum: naturalețea gîndului o cere. Nu e ceva nou, dar ce-are a face? Sau poate că da, dacă acceptăm că așa, adică înșirate exact în această ordine, nu mai întîlnim cuvintele, gîndurile în altă scriere și, atunci, poate că nici chiar același sens. Sensul, însă, este important și chiar necesar

să fie acela care este și, în același timp, să aibă rostul lui, la un loc cu toate sensurile.

III

Într-adevăr, iernile erau mijlocul de a descoperi că se poate întîmpla ceva special în firea lucrurilor, că ele pot devia într-un fel interesant și surprinzător din traseul obișnuit și umblă într-un anumit chip, să își caute matca. Pentru că iarna se adunau toți trei în căsuța aceea a lor, care i se părea una de poveste, în care i se puteau întîmpla numai lucruri bune, a treia pe care bunicii o ridicaseră în viața lor împreună. Și, făcînd una-alta pentru traiul de zi cu zi sau în ritmul treburilor de iarnă, își slobozeau gîndurile; vorbeau. Rînduiau în vorbe un întreg univers, al lor, al satului, al acelei lumi. Căsuța avea o tindă, trei odăi, un chiler și pod. Mamaia o văruia uneori alb, alteori cu un bleu intens, luminos. La intrarea de toate zilele, dinspre curte, mamaia întocmise un fel de pridvor, pe trei stâlpi, acoperit cu carton gudronat, sub care ridicase o sobiță și o lipise cu mîna ei. Acolo făcea mîncare

de cînd se desprimăvăra și pînă toamna tîrziu. Din pridvor intrai în tindă, unde, la un moment dat, așezase un pat din scînduri. Urcînd trei trepte mici, care țineau de la un toc la altul al ușii, intrai în prima odaie, cu un pat, ușa care dădea spre vatră, o sobă, hambarul cu făină și mălai, un dulap cu diverse și o masă pe care o așezau în dreptul patului atunci cînd mîncau. Odaia bună avea întotdeauna un miros al ei, aparte, de mușețel și plante de cîmp, de curat, de var. Și aici te întîmpina un pat, destul de mare, un dulap cu vitrină, o masă și soba care trecea dintr-o odaie în alta. Odaia bună dădea în chiler, prin care ieșeau pe intrarea din față, a cărei ușă se încuia cu o cheie mare, neagră. Acolo era un dulap în care mamaia punea la rece anumite mîncăruri și, de obicei, damigeana cu vișinată. Chilerul dădea în ultima odaie, pe care au ținut-o multă vreme drept magazie, dar, în cele din urmă, cu puteri pe care nu se știe de unde le mai scotea, mamaia a pregătit-o cu un pat și o masă, atunci cînd ne-am mărit și veneam, în vacanță, de la școli. În fiecare odaie era cîte o icoană cu ștergar și un buchet de busuioc.

IV

Pentru copilul cu căciula din blană de miel alb, cu cele două clăpițe legate sub bărbie, nu exista decît gîndul că, ieșind afară, se pune în mișcare, împreună cu tot ce este împrejur. Troienile nu sînt mari ca să facă un derdeluș abrupt sau măcar înclinat, de sanie; se ridică doar țestoasele cîtorva dîmburi. Și, totuși, îi sînt suficiente și el este deja fascinat de ceea ce îl așteaptă. Nu știe cum arată un derdeluș perfect. Și nici o sanie perfectă. Și, oricum, i-a trebuit mult pînă să-i fie ascultată rugămintea:

— Hai, tataie, dă-mi sania jos din pod! Mă duc și eu în grădină!

Dar oamenii mari așteaptă mereu să fie rugați de o sută de ori pentru un lucru, de altfel, simplisim de rezolvat, pentru ei. Parcă n-ar auzi...

— Hai odată, îți spune copilul ăsta să-i dai sania, ori nu mai auzi?

Mamaia. Acum e aproape sigur că nu mai durează mult. Dacă nu o aduce unul, are s-o aducă celălalt. E sigur. Oricum, prea multă așteptare. Oare de ce nu-și dau seama că uite-acuș se face

timpul să mă cheme la masă, acum se face seară; și eu cînd mă mai joc? Mamaia deja trage ciocani din glugă pentru foc.

În sfîrșit. Prin pod sînt tot felul de obiecte, dar acum nu mă interesează, deși știu că nu ne mai urcăm curînd acolo. Mai la o parte de sanie stă un brad uscat, cel de anul trecut sau de acum doi ani — cine știe —, oricum, are aceeași funcție, face parte din surprizele pe care mamaia, din te miri ce, le pregătește pentru Crăciun. Brăduțul e cam cît ușa cînd îl așază sub icoană. A dormit în pod tot restul anului. A fost păstrat pentru că, prin părțile acelea, brazii ajung rar sau, poate, pentru că tataia este destul de zgîrcit să mai cumpere altul, atîta timp cît cel de anul trecut este încă întreg și, îmi pare, mai poartă nescuturată, un fel de dantelă verde-pal, pe la capătul crengilor.

Dacă scot sania afară, cu cea mai mare bucurie o trec de cîteva ori prin zăpadă. Pentru că a stat așa, fără nici un rost, de anul trecut, fierul lasă urme roșietice și insist pînă cînd se topește toată rugina și urmele ies, spre mulțumirea mea, din ce în ce mai șterse.

Gardul din partea dinspre sat este, de fapt, înlocuit pe jumătate de zidul casei vecinului. Fata lor se uită acum pe fereastră. Știu cum e în odaia aceea. Au o sobă mare de teracotă și odaia e mică și are două paturi. Și fata aceea stă acum pe unul și se uită pe fereastră la mine, cum mă joc cu sania. Doar i-am făcut semn să vină, de ce n-o fi ieșind? Nu prea iese, ca să nu se ude prin zăpadă, și mă mir foarte tare cum o fi pușind răbda să stea în casă, în loc să vină să ne jucăm! Dar nu-i nimic; dacă apare băiatul vecinului care are casa în mijlocul uliței alăturate, perpendiculare pe drumul mare, el născocoște sigur ceva nou și nu ne plictisim. Gata, acum mă cheamă la masă; și seara vine prea repede...

— Ți-am spus să-mi dai sania mai repede jos! Dacă este frig, mîine nu mă mai lași, știu eu...

Și așa a fost. Totuși, zilele treceau fără să le țină cineva socoteala și blîndețea lor nu a mai putut fi egalată niciodată mai tîrziu. Timpul nu se măsura în ore sau în alte asemenea unități, ci în dialoguri între tataia și mamaia, între ei trei, în întrebări, cel mai adesea, pe care le puneau bunicii, în poveștile adevărate, despre oamenii din